

(อม.๒๙)

คำพิพากษา

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๒๗/๒๕๕๘

คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๖๐/๒๕๕๙

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๙

ระหว่าง	{	อัยการสูงสุด	โจทก์
		นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ ที่ ๑	
		นายวิทยา เทียนทอง ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตัวการ ความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิด
เกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาข้าราชการและกำหนดนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงไว้ต่อรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย มีหน้าที่บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงาน

เลขานุการรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมืองขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระหว่างวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ เวลากลางวัน ถึงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ เวลากลางวัน วันเวลาใดไม่ปรากฏชัด จำเลยทั้งสองร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ โดยมีขอบและโดยทุจริต กล่าวคือ ได้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ระหว่างวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔ จากการสำรวจความต้องการของเกษตรกรปรากฏว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือด้วยปุ๋ยเคมี แต่จำเลยทั้งสองเปลี่ยนแปลงความช่วยเหลือเป็นการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์แทน โดยจำเลยที่ ๑ มีหนังสือลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๕ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติงบกลางให้กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรเป็นปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี ซึ่งไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรทำปุ๋ยอินทรีย์ในลักษณะพึ่งพาตนเอง ไม่ใช่จัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ให้แก่เกษตรกร ต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติงบกลางเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัย และกรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) โดยวิธีประกาศประกวดราคา จำนวน ๑๔๐,๖๓๗,๘๘๐ กิโลกรัม วงเงิน ๔๐๗,๘๔๙,๘๕๒ บาท ซึ่งจำเลยที่ ๑ ในฐานะรัฐมนตรีเจ้าสังกัดเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติรับราคา จำเลยทั้งสองมีอำนาจหรือหน้าที่ในการอนุมัติ การพิจารณา หรือดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอราคารู้หรือมีพฤติการณ์ปรากฏแจ้งชัดว่าควรรู้ว่าการเสนอราคารั้งนี้มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ละเว้นไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิกการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอราคา และจำเลยทั้งสองกระทำการใด ๆ โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเอื้ออำนวยแก่ผู้เข้าทำการเสนอราคารายใด ให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ระหว่างที่กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการประกวดราคา นายวิชัย ชัยจิตวณิชกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานี มีหนังสือเสนอผู้ติด่วน ขอให้ตรวจสอบการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวซึ่งส่งไปในทางทุจริต จำเลยที่ ๑ สั่งการให้นายเจริญ จรรย์โกมล ประธานคณะกรรมการกำกับดูแลการดำเนินงานตามนโยบายเกษตรของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตรวจสอบและจัดประชุมในที่ประชุม มีข้อสังเกตว่า การกำหนดเงื่อนไขประกวดราคามีลักษณะเป็นการกีดกันผู้เสนอราคารายย่อย และเปิดโอกาสให้มีการรวบรวมปุ๋ยอินทรีย์จากหลายบริษัทเป็นเหตุให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้

มีผู้เข้าร่วมเสนอราคาน้อยราย โดยมีผู้ยื่นซองเสนอราคาเพียง ๓ ราย เสนอราคาใกล้เคียงกัน มีลักษณะของการสมยอมราคาหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ควรแบ่งการจัดซื้อให้ส่วนภูมิภาคจัดซื้อเอง แต่ไม่มีการรายงานผลการประชุมให้จำเลยที่ ๑ ทราบ และจำเลยที่ ๑ ได้ละเว้นเพิกเฉยไม่ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้เกิดความกระจ่างอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่เกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร และงบประมาณของประเทศ วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๕ ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สภาผู้แทนราษฎร มีหนังสือด่วนที่สุดถึงจำเลยที่ ๑ ผ่านจำเลยที่ ๒ แจ้งว่า คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบมีความเห็นว่า การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวน่าเชื่อว่ามีข้อพิรุณ และไม่เหมาะสมหลายประการ ขอให้ระงับการทำสัญญาซื้อปุ๋ยอินทรีย์และให้จำเลยที่ ๑ แจ้งผลการสั่งการให้ทราบด้วย ต่อมาวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๕ จำเลยที่ ๒ มีหนังสือแจ้งไปยังประธาน คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น มีเนื้อหาเป็นข้อมูลเดิมที่กรมส่งเสริมการเกษตรเคยชี้แจงต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้เกิดความกระจ่างแต่อย่างใด และวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕ กรมส่งเสริมการเกษตรมีบันทึกข้อความสรุปผลการประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ว่า ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด มีคุณสมบัติถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดเพียงรายเดียว เห็นควรรับราคาในการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ๑๓๑,๕๖๗,๑๖๐ กิโลกรัม ในราคา ๓๖๗,๐๗๒,๓๗๖.๔๐ บาท วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๕ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบันทึกข้อความถึงจำเลยที่ ๑ ผ่านจำเลยที่ ๒ ว่า เนื่องจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ มีหนังสือด่วนที่สุด ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สั่งการให้กรมส่งเสริมการเกษตรระงับการทำสัญญาแล้วแจ้งผลให้ทราบ ดังนั้นเห็นควรให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบเพิกถอนความเห็นหรือกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ที่แสดงว่าพอใจกับคำชี้แจงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อน เมื่อดำเนินการแล้วจึงเห็นควรอนุมัติรับราคา วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ จำเลยที่ ๒ บันทึกต่อท้ายถึงจำเลยที่ ๑ โดยบิดเบือนข้อเท็จจริงว่า “...บัดนี้ประธานอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ มีหนังสือลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ รับทราบการดำเนินการจัดหาปุ๋ยว่าเป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้ว จึงเห็นควรรับราคา...” จำเลยที่ ๑ ลงนามเห็นชอบและอนุมัติรับราคาในวันเดียวกัน ทั้งที่ความจริงแล้วหนังสือของประธานอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ มิได้แจ้งว่าการจัดหาปุ๋ยอินทรีย์เป็นไปตามระเบียบแต่อย่างใด และวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๕ ประธานอนุกรรมการพิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สมาชิกแทนราษฎร มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ ๔๕๔/๒๕๔๕ ถึงจำเลยที่ ๑ ว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวน่าจะไม่มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมและได้แจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรระงับการลงนามทำสัญญาไว้ก่อน สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๕ แต่จำเลยทั้งสองประวิงเวลาให้ล่าช้าโดยจำเลยที่ ๑ ลงนามรับทราบเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นเวลาหลังจากที่กรมส่งเสริมการเกษตรทำสัญญากับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ไปแล้ว โดยมีเจตนาเพื่อละเว้นไม่ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและระงับการทำสัญญาอันแสดงว่าจำเลยทั้งสองรู้หรือมีพฤติการณ์ปรากฏแจ้งชัดว่าควรรู้ว่าการเสนอราคาครั้งนี้มีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเอื้ออำนาจประโยชน์แก่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ผู้เสนอราคาให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับกรมส่งเสริมการเกษตร ภายหลังทำสัญญาปรากฏว่าชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ผิดสัญญาโดยนำปุ๋ยอินทรีย์ที่ยังไม่ผ่านการตรวจรับและไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามข้อกำหนดในสัญญาไปแจกจ่ายให้แก่เกษตรกร จากการตรวจสอบพบว่าปุ๋ยอินทรีย์ที่แจกจ่ายมีธาตุอาหารต่ำและอาจมีสารพิษที่ลดการเจริญเติบโตของพืชซึ่งไม่เหมาะสมที่จะนำมาเป็นปุ๋ย เมื่อครบกำหนดเวลาในสัญญาชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ไม่สามารถส่งมอบปุ๋ยอินทรีย์ได้ครบถ้วน กรมส่งเสริมการเกษตรจึงบอกเลิกสัญญา ต่อมาศาลฎีกามีคำพิพากษาที่ ๑๐๔๐๔/๒๕๕๔ ว่า ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นฝ่ายผิดสัญญา เหตุเกิดที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แขวงบ้านพานถม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐, ๑๒ ประมวลกฎหมายหมายอาญา มาตรา ๘๓, ๑๕๗

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ทางใต้สวนพยานหลักฐานจากการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประกอบรายงานการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่า เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ จำเลยที่ ๑ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี เอกสารหมาย ล.๑ ต่อมาวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ จำเลยที่ ๑ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๒ ดำรงตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เอกสารหมาย ล.๒ ในระหว่างปี ๒๕๕๔ เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติต่อเนื่องกัน ๓ ช่วง ช่วงที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑ มิถุนายน ถึงวันที่ ๒๑ ตุลาคม เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติกรณีฝนทิ้งช่วง ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันตก รวม ๑๑ จังหวัด ช่วงที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๗ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔ เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติกรณีอุทกภัยจากร่องความกดอากาศต่ำ ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก รวม ๕ จังหวัด ช่วงที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๑๑ สิงหาคม ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๔ เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติกรณีอุทกภัยจากพายุดีเปรสชันอุซางิ ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง รวม ๓๐ จังหวัด หลังเกิดภัยพิบัติ เจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ได้ดำเนินการสำรวจความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือรายครัวเรือน นำเสนอคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติระดับอำเภอและระดับจังหวัดเพื่อดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือ ส่วนพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ กรมส่งเสริมการเกษตรจะดำเนินการ ประมวลข้อมูลความเสียหายและความต้องการของเกษตรกรเสนอกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อของบกลางช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติ โดยวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ กรมส่งเสริมการเกษตร เสนอเรื่องการขอความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยปี ๒๕๕๔ เนื่องจากพายุดีเปรสชันอุซางิ วงเงิน ๑,๑๓๖,๙๗๗,๔๐๐ บาท และจากร่องความกดอากาศต่ำ วงเงิน ๗๓,๔๓๖,๘๐๐ บาท ตามเอกสารหมาย จ.๑๑ หน้า ๒๐๒ สำหรับภัยพิบัติจากกรณีฝนทิ้งช่วง (ภัยแล้ง) กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ของบกลางเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย วงเงิน ๒๖๐,๘๕๙,๐๐๐ บาท กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้นำเรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติกรณีฝนทิ้งช่วงและอุทกภัยจากร่องความกดอากาศต่ำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยธรรมชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อพิจารณา โดยคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยธรรมชาติ ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๕๔

เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๔ มีมติอนุมัติหลักการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบอุทกภัยตามวงเงินที่กรมส่งเสริมการเกษตรเสนอ และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลจึงให้ปรับจากการช่วยเหลือปุ๋ยเคมีเป็นการช่วยเหลือโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพตามคำแนะนำของกรมพัฒนาที่ดิน โดยใช้วงเงินเท่าเดิม ตามรายงานการประชุม เอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๒๐๙ ถึง ๒๑๗ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๔๕ กองแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำบันทึกเสนอของบกลางเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติกรณีฝนทิ้งช่วงและอุทกภัยเนื่องจากร่องความกดอากาศต่ำตามที่ประชุมดังกล่าว ต่อมากระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีหนังสือที่ กษ ๐๒๐๗/๙๒๖ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๕ ลงนามโดยจำเลยที่ ๑ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีขออนุมัติงบกลางจำนวน ๓๓๔,๒๕๕,๔๘๘ บาท โดยจะช่วยเหลือเป็นปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพแทนการช่วยเหลือเป็นปุ๋ยเคมีตามนโยบายรัฐบาล ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๒๓๗ ถึง ๒๔๐ คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๕ มีมติอนุมัติช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ตามหนังสือเอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๒๔๑ ถึง ๒๔๒ สำหรับการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยจากพายุดีเปรสชั่นอุซางิ นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๓๔๔/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๔ แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองโครงการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรขออนุมัติงบกลาง จำนวน ๕๕๐,๕๓๓,๙๐๐ บาท คณะกรรมการกลั่นกรองประชุมเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ได้ให้ความเห็นชอบตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรเสนอ และคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕ มีมติอนุมัติตามที่คณะกรรมการกลั่นกรองเสนอ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๒๔๗ หลังจากได้รับหนังสือจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งว่า คณะรัฐมนตรีอนุมัติงบกลางประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๕ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติกรณีฝนทิ้งช่วงและอุทกภัยเนื่องจากร่องความกดอากาศต่ำ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๔๕ กองแผนงาน ทำบันทึกข้อความเสนออธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรขออนุมัติหลักการดำเนินการจัดหาปัจจัยการผลิตที่ส่วนกลางเพื่อให้เกษตรกรได้รับการช่วยเหลือในคราวเดียวและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๒๕๑ และวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๕ กองแผนงาน ทำบันทึกข้อความเสนออธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรอ้างเหตุจำเป็นจะต้องเร่งรัดจัดหาปัจจัยการผลิตให้เกษตรกร

เพาะปลูกได้ทันในช่วงฤดูกาล ขออนุมัติหลักการให้กองแผนงานดำเนินการจัดหาปุ๋ยอินทรีย์ที่ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๒๕๓ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร โดยนายอภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย มีคำสั่งในบันทึกข้อความทั้งสองฉบับเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๕ เห็นชอบในหลักการ ในวันเดียวกันนั้น นายสาคร ประไพพงษ์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร นัดประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการจัดหาปัจจัยการผลิตช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสพภัยธรรมชาติ ตามความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งการจัดหาปุ๋ยอินทรีย์ ๑๔๐,๕๒๓,๘๔๐ กิโลกรัม ที่ประชุมมีมติ ให้จัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในส่วนกลาง โดยกำหนดเงื่อนไขว่า สถานที่ผลิตหรือโกดังที่แจ้งให้คณะกรรมการ ไปตรวจสอบจะต้องเป็นสถานที่เดียวกันกับที่ได้แจ้งให้กรมวิชาการเกษตรได้รับทราบไว้แล้ว ปรบลดการกำหนดผลงานจากวงเงินจัดซื้อร้อยละ ๑๐ เป็นร้อยละ ๒.๕ ของวงเงินจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์เดิมกำหนดไว้ตัวอย่างละ ๑ กิโลกรัม กำหนดใหม่เป็นตัวอย่างละ ๑ กระสอบ ตามรายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๒๕๕ ถึง ๒๖๐ วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๔๕ กองแผนงานทำบันทึกข้อความถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ขออนุมัติจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์จำนวน ๑๔๐,๖๓๗,๘๘๐ กิโลกรัม วงเงินงบประมาณ ๔๐๗,๘๔๙,๘๕๒ บาท โดยวิธีประกวดราคา ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ล.๑๘ หน้า ๑ ถึงหน้า ๓ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕ กองคลัง ทำบันทึกข้อความถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ขอความเห็นชอบให้ดำเนินการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) โดยวิธีประกวดราคา ตามบันทึกข้อความ ประกาศกรมส่งเสริมการเกษตร เลขที่ ป.๓๕/๒๕๔๕ เรื่อง ประกวดราคาซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) และคำสั่งกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ ๖๖๘/๒๕๔๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) จำนวน ๔ ชุด ตามเอกสารหมายเลข ล.๑๘ หน้า ๔ ถึงหน้า ๕ ล.๑๙ และล.๒๐ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๕ นายสาครแต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการ ตรวจสอบปุ๋ยอินทรีย์ ตามคำสั่งกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ ๗๔๒/๒๕๔๕ เอกสารหมายเลข ล.๒๑ โดยมีผู้ประกอบการซื้อเอกสารประกวดราคา รวม ๒๔ ราย และมีผู้ประกอบการยื่นซองเสนอราคา รวม ๓ ราย คือ บริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒ หน้า ๖๗ ถึง ๗๒ วันที่ ๑๒ และ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๕ คณะทำงานตรวจสอบปุ๋ยอินทรีย์ออกตรวจสอบปุ๋ยอินทรีย์ของผู้ยื่นซอง เสนอราคาทั้ง ๓ ราย ผลการตรวจนับปริมาณปุ๋ยอินทรีย์ บริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด แจ้งปริมาณ

ปุ๋ยอินทรีย์ ๘๒,๐๐๐ ตัน ตรวจนับได้ ๘๗,๓๖๐.๗๘ ตัน องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร แจ้างปริมาณปุ๋ยอินทรีย์ ๘๐,๐๐๐ ตัน ตรวจนับได้ ๖๖,๙๒๗.๖ ตัน ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด แจ้างปริมาณปุ๋ยอินทรีย์ ๑๐๔,๐๐๐ ตัน ตรวจนับได้ ๑๕๑,๗๙๒.๙๒ ตัน ตามบันทึกข้อความสรุปผลการตรวจสอบปุ๋ยอินทรีย์ เอกสารหมาย จ.๕๖ ถึง จ.๕๘ การสุ่มเก็บตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์ คณะทำงานดำเนินการตรวจสอบปุ๋ยอินทรีย์คณะที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๔ สุ่มเก็บตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันในอัตรา ๒ กอง ต่อ ๑ ตัวอย่าง ส่วนคณะทำงานดำเนินการตรวจสอบปุ๋ยอินทรีย์คณะที่ ๓ ซึ่งตรวจสอบปุ๋ยอินทรีย์ของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ที่แจ้างไว้ ๕ แหล่งผลิต จำนวน ๖๘,๐๐๐ ตัน แต่สุ่มเก็บตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์เพียง ๑ ตัวอย่าง ต่อ ๑ แหล่งผลิต มีกองปุ๋ยอินทรีย์รวม ๓๗ กอง สุ่มเก็บตัวอย่างเพียง ๕ ตัวอย่าง ตามเอกสารหมาย จ.๑๔ หน้า ๑๔๖๗ ถึง ๑๔๖๙ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ คณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคาดำเนินการเปิดซองเสนอราคา ปรากฏว่า บริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด เสนอราคาปุ๋ยอินทรีย์ กิโลกรัมละ ๒.๙๐ บาท องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร เสนอราคาปุ๋ยอินทรีย์กิโลกรัมละ ๒.๙๔ บาท และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เสนอราคาปุ๋ยอินทรีย์กิโลกรัมละ ๒.๘๙ บาท วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๔๕ สถาบันพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยการผลิตส่วนดินและปุ๋ย ส่งตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์ ๔๑ ตัวอย่าง ให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปตามข้อ ๑ ถึง ๘ และวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๕ สถาบันพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยการผลิตส่วนดินและปุ๋ย ส่งตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์ ๒ ตัวอย่าง ให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปตามข้อ ๑ ถึง ๘ ตามบันทึกข้อความเอกสารหมาย จ.๕๔ และ จ.๕๕ ต่อมาวันที่ ๖ และ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๕ กองวิเคราะห์ดิน กรมพัฒนาที่ดิน แจ้างผลการวิเคราะห์คุณลักษณะตามข้อ ๑ ถึง ๘ ของตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์ ๔๑ ตัวอย่าง และ ๒ ตัวอย่าง ตามบันทึกข้อความเอกสารหมาย จ.๖๘ และ จ.๖๗ ตามลำดับ ผลการตรวจคุณลักษณะของปุ๋ยอินทรีย์ ปรากฏว่า บริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด แจ้างปริมาณสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ ๘๒,๐๐๐ ตัน ตรวจได้จริง ๗๙,๔๑๒.๘๐ ตัน มีคุณสมบัติถูกต้องตามคุณลักษณะ ๕๓,๔๐๓.๘๐ ตัน (ไม่ผ่านเกณฑ์) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร แจ้างปริมาณสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ ๘๐,๐๐๐ ตัน ตรวจได้จริง ๕๖,๑๒๓.๕๐ ตัน มีคุณสมบัติถูกต้องตามคุณลักษณะ ๔๖,๖๒๘.๕๐ ตัน (ไม่ผ่านเกณฑ์) ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด แจ้างปริมาณสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ ๑๐๔,๐๐๐ ตัน ตรวจได้จริง ๑๐๔,๐๐๐ ตัน มีคุณสมบัติถูกต้อง

ตามคุณลักษณะ ๑๐๔,๐๐๐ ตัน (ผ่านเกณฑ์) ในระหว่างที่กรมส่งเสริมการเกษตรประกาศประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๕ นายวิชัย ชัยจิตตวิชกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานี มีหนังสือเสนอญัตติด่วนขอให้สภาผู้แทนราษฎรตรวจสอบการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในครั้งนี้ ซึ่งมีพฤติการณ์ส่อไปในทางทุจริต ตามเอกสารหมายเลข จ.๔๗ หน้า ๔๐๘ จำเลยที่ ๑ สั่งการให้นายเจริญ จรรย์โกมล ประธานคณะกรรมการกำกับดูแลการดำเนินงานตามนโยบายเกษตรของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตรวจสอบและจัดประชุม นายเจริญ เรียกประชุมคณะกรรมการดังกล่าวโดยให้กรมส่งเสริมการเกษตรเข้าชี้แจง นายธงชาติ รักษากุล รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ชี้แจงว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ได้ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ประชุมไม่ได้มีมติในเรื่องนี้ แต่ตั้งข้อสังเกต ๓ ข้อ คือ ๑. ต้องให้คำจำกัดความคำว่า “สต็อก” เพื่อป้องกันผู้ไม่ผ่านการพิจารณาร้องเรียน ๒. การจัดซื้อปริมาณมากที่ส่วนกลางทำให้ต้องมีเงินประกันสูง ส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมประมูลน้อยราย ทำให้รัฐได้สินค้าในราคาสูงเกินจริง และ ๓. เมื่อทำสัญญาแล้ว หน่วยราชการต้องตรวจรับสินค้าที่มีคุณภาพตรงตามกำหนดทั้งต้นทางและปลายทาง ตามรายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๔๗ หน้า ๔๑๑ ถึงหน้า ๔๒๓ ภายหลังการประชุมเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีได้รายงานผลการประชุมให้จำเลยที่ ๑ ทราบ และวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๕ นายพีระพันธ์ สาลีรัฐวิภาค ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สภาผู้แทนราษฎร มีหนังสือเชิญอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรไปประชุมชี้แจงต่อคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นในวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๕ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๒ หน้า ๙๒๘ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเดินทางไปชี้แจงว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ได้ดำเนินการตามขั้นตอนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ประธานที่ประชุมขอให้กรมส่งเสริมการเกษตรส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาตามบันทึกการประชุมเอกสารหมายเลข ล.๔๗ วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ กรมส่งเสริมการเกษตรส่งรายละเอียดเอกสารข้อมูลเพิ่มเติมให้แก่ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ ตามเอกสารหมายเลข ล.๔๘ วันเดียวกัน นายพีระพันธ์ มีหนังสือสภาผู้แทนราษฎร ด่วนที่สุด ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ ถึงจำเลยที่ ๑ ขอให้ระงับการทำสัญญาซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ พิจารณาข้อเท็จจริงเบื้องต้นแล้ว

มีความเห็นว่า การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวมีประเด็นที่น่าเชื่อได้ว่ามีข้อพิรุณและอาจมีความไม่เหมาะสมหลายประการ ตามเอกสารหมายเลข ๑๒ หน้า ๙๒๙ วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ จำเลยที่ ๒ มีบันทึกข้อความถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ขอให้ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาของจำเลยที่ ๑ ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๒ หน้า ๙๓๐ วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร มีหนังสือส่งข้อมูลชี้แจงเรื่อง ปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ให้แก่จำเลยที่ ๒ ตามเอกสารหมายเลข ๑๒ หน้า ๙๓๑ ถึง ๙๓๖ และวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ จำเลยที่ ๒ มีหนังสือส่งข้อมูลการจัดหาปุ๋ยอินทรีย์ที่อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรส่งให้ดังกล่าวให้แก่ประธานอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประมุขที่มิชอบ ตามเอกสารหมายเลข ๑๒ หน้า ๙๓๗ ในระหว่างที่มีการส่งข้อมูลชี้แจงดังกล่าววันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕ คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาทำบันทึกข้อความสรุปผลการประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร สรุปได้ว่า ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด มีสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ครบตามจำนวนและเอกสารถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดในประกาศประกวดราคา ส่วน บริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด และองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร มีสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ไม่ครบตามเงื่อนไขที่กำหนดในประกาศประกวดราคา คณะกรรมการจึงพิจารณารายที่มีคุณสมบัติถูกต้องตามเงื่อนไขและได้ต่อรองราคา ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ยินดีลดราคาลงเหลือกิโลกรัมละ ๒.๗๙ บาท เป็นเงิน ๓๙๒,๓๗๙,๖๘๕.๒๐ บาท ลดลงจากที่เสนอราคา ๑๔,๐๖๓,๗๘๘ บาท ต่ำกว่าราคาที่กรมส่งเสริมการเกษตรเคยจัดซื้อครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๔ ที่กิโลกรัมละ ๒.๘๗ บาท เห็นสมควรรับราคา การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในครั้งนี้มีผู้เสนอราคาถูกต้องเพียงรายเดียวโดยปกติให้ยกเลิกการประกวดราคา แต่ได้ให้อำนาจคณะกรรมการในการวินิจฉัยว่าถ้าคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา เห็นว่ามีเหตุผลสมควรจะดำเนินการต่อไปโดยไม่ต้องยกเลิกการประกวดราคาก็สามารถดำเนินการได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๕๑ ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาได้พิจารณาเห็นว่าปุ๋ยอินทรีย์ที่จัดซื้อครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติและขณะนี้เกษตรกรกำลังรอรับความช่วยเหลือจากทางราชการเพื่อจะได้นำไปใช้กับพืชผลที่ตนเองเพาะปลูก หากไม่ดำเนินการจัดหาเกษตรกรจะไม่ได้รับการช่วยเหลือและจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรได้ ตลอดจนไม่บรรลุวัตถุประสงค์

ของการช่วยเหลือ หากจะมีการประกวดราคาอีกครั้งหนึ่งก็ไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลือได้ทัน และเห็นควรให้กองแผนงานพิจารณาเหตุผลความจำเป็นของโครงการประกอบการพิจารณาตามเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๒๗๔ ในวันเดียวกัน กองแผนงานทำบันทึกข้อความพิจารณาเหตุผลความจำเป็นประกอบการพิจารณาว่า ขณะนี้เกษตรกรกำลังรอรับความช่วยเหลือจากทางราชการเพื่อจะได้นำปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ไปใช้กับพืชผลที่เพาะปลูก หากไม่ดำเนินการจัดหาเกษตรกรจะได้รับความช่วยเหลือจะส่งผลกระทบต่อทางราชการและหากจะดำเนินการประกวดราคาอีกครั้งหนึ่งก็ไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลือได้ทัน และสำนักงบประมาณได้ปรับลดวงเงินลงจึงต้องปรับลดจำนวนปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ที่จัดซื้อจากจำนวน ๑๔๐,๖๓๗,๘๘๐ กิโลกรัม เหลือจำนวน ๑๓๑,๕๖๗,๑๖๐ กิโลกรัม เป็นเงิน ๓๖๗,๐๗๒,๓๗๖.๔๐ บาท ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๒๗๗ ในวันเดียวกันนั้นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด มีหนังสือถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรขอยืนยันในการเสนอราคาและจำนวนที่ปรับลด ตามเอกสารหมายเลข ๒๙ หน้า ๔ วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๕ ฝ่ายพัสดุ ทำบันทึกข้อความถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร สรุปผลการประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) โดยพิจารณาเห็นว่า ผู้เสนอราคารายที่คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาจะขอรับราคามีได้มีรายชื่อแจ้งเวียนเป็นผู้ละทิ้งงาน เป็นผู้เสนอราคาที่เสนอรายละเอียดถูกต้องเพียงรายเดียวมีราคาไม่สูงกว่าวงเงินที่ประมาณการไว้โดยต่ำกว่าวงเงินที่ประมาณการไว้ กิโลกรัมละ ๐.๑๑ บาท ต่ำกว่าราคาที่เคยจัดซื้อเมื่อปี ๒๕๔๑ จากห้างหุ้นส่วนจำกัด ชัยชนะเกษตร กิโลกรัมละ ๐.๑๐๕๕ บาท ต่ำกว่าราคาที่เคยจัดซื้อครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๔ จากองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร กิโลกรัมละ ๐.๐๘ บาท คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาและกองแผนงานได้ให้เหตุผลในการขอรับราคารายนี้ผู้เสนอรายละเอียดถูกต้องเพียงรายเดียวตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๕๑ ด้วยแล้ว เห็นควรนำเรียนปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อขอความเห็นชอบและขอให้เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อพิจารณาอนุมัติรับราคาปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) จำนวน ๑๓๑,๕๖๗,๑๖๐ กิโลกรัม เป็นเงิน ๓๖๗,๐๗๒,๓๗๖.๔๐ บาท กำหนดส่งของภายใน ๖๐ วัน จากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๓๑ วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕ กรมส่งเสริมการเกษตรมีบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕ ถึงปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สรุปผลการประกวดราคาจัดซื้อ

ปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติปี ๒๕๔๕ เพื่อพิจารณา ตามเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๒๘๖ ถึง ๒๙๑ วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๕ นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำบันทึกข้อความถึงจำเลยที่ ๑ ว่า เนื่องจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สภาผู้แทนราษฎร ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๕ ให้จำเลยที่ ๑ สั่งการให้กรมส่งเสริมการเกษตรระงับการทำสัญญาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์แล้ว แจ้งผลให้ทราบ ดังนั้นเห็นควรให้คณะกรรมการฯ เพิกถอนความเห็น หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ที่แสดงว่าพอใจกับคำชี้แจงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อน เมื่อได้ดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว จึงเห็นควรพิจารณาอนุมัติรับราคาการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรเสนอต่อไป ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๒๙๓ ต่อมาวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ นายสุพล พองาม ประธานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น มีหนังสือสภาผู้แทนราษฎร ด่วนที่สุด ลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ ถึงจำเลยที่ ๑ แจ้งว่าได้รับหนังสือ ด่วนที่สุด ลงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๕ ที่ได้ส่งรายละเอียดและชี้แจงข้อเท็จจริงว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตรในครั้งนี้ รวมทั้งรายละเอียดตามเอกสารข้อมูลเพิ่มเติมที่จัดส่งมาเรียบร้อยแล้ว ตามเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๒๙๒ จำเลยที่ ๒ เกษียนสั่งในวันเดียวกันในบันทึกข้อความของปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอจำเลยที่ ๑ ว่า “บัดนี้ประธานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ รับทราบการดำเนินการจัดหาปุ๋ยดังกล่าวว่าเป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้ว จึงเห็นสมควรรับราคา” จำเลยที่ ๑ พิจารณาแล้ว เห็นชอบและอนุมัติรับราคาในวันเดียวกันตามคำสั่งในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๒๙๓ ต่อมาวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๕ นายสุพล พองาม ประธานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น มีหนังสือ ด่วนที่สุด ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๕ ถึงจำเลยที่ ๑ ว่าคณะกรรมการฯ ตั้งข้อสังเกตว่าการกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอราคาราน่าจะทำให้ไม่มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ประกอบกับสื่อมวลชนได้ลงข่าวเกี่ยวกับการประกาศประกวดราคาดังกล่าว จึงได้แจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรระงับการลงนามทำสัญญาไว้ก่อน เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรของรัฐ ตามเอกสารหมายเลข ๑๑ หน้า ๙๖๒ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีได้รับหนังสือเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๕ ตามเอกสาร จ.๕๓ วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๕

กรมส่งเสริมการเกษตรได้ทำสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) กับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ตามสัญญาซื้อขายเลขที่ ๑๘/๒๕๕๕ เอกสารหมายเลข ๑๔๔ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ จำเลยที่ ๑ เพิ่มมีคำสั่งเกี่ยวกับหนังสือของประธานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่ขอให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรให้ระงับการลงนามในสัญญาไว้ก่อนว่า “ทราบ” วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด มีหนังสือถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร แจ้งแผนการจัดส่งปุ๋ยอินทรีย์ให้กับกรมส่งเสริมการเกษตรตามเอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๖๘ ถึง ๗๕ และหน้า ๑๐๒ ถึง ๑๐๘ วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๕ กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับการจัดสรรปุ๋ยอินทรีย์ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพร้อมส่งสำเนาสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) และใบตอบรับพัสดุไปให้โดยแจ้งว่าเมื่อได้รับปุ๋ยอินทรีย์จากผู้ขายแล้วขอให้จัดส่งใบส่งของและใบตอบรับพัสดுகับกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อใช้ประกอบการเบิกจ่ายเงินให้ผู้ขายต่อไปตามเอกสารหมายเลข จ.๑๑ หน้า ๑๐๙ ถึง ๑๑๔ ระหว่างวันที่ ๒๓ กันยายน ถึงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุดูออกไปดำเนินการตรวจนับและสุ่มเก็บตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) จากแหล่งผลิต ตามที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด มีหนังสือแจ้งให้ไปตรวจรับปุ๋ยอินทรีย์ ณ แหล่งผลิต นำส่งให้กรมวิชาการเกษตรและกรมพัฒนาที่ดินตรวจวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าไม่ผ่านคุณสมบัติครบทุกข้อ และคณะกรรมการตรวจรับพัสดุมีความเห็นว่าคุณภาพของปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ไม่มีคุณภาพเพียงพอที่กรมส่งเสริมการเกษตรจะจัดซื้อและจัดส่งไปให้เกษตรกรใช้ต่อไป ตามบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ เอกสารหมายเลข จ.๖๐ หน้า ๘๘๙ ถึง ๘๙๔ นางพัฒนา นาคเขียว ผู้อำนวยการกองคลัง ทำบันทึกข้อความถึงอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อพิจารณาบอกเลิกสัญญาหรือปรับตามเงื่อนไขของสัญญาซื้อขาย ตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๖๐ หน้า ๘๘๘ ต่อมาวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือบอกเลิกสัญญาซื้อขายกับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ตามเอกสารหมายเลข ๑๔๔ หน้า ๑๓๐ ถึง ๑๓๓ วันที่ ๒๓ และ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕ ปรากฏข่าวทางสื่อมวลชนว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นการสมยอมราคากัน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ผลการสอบข้อเท็จจริงพบว่ามีความผิดทางอาญาวินิจฉัยที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ นายชวลิต ไชยบุรี รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รักษาราชการแทนอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรจึงมอบหมายให้ นายวิระ โตสงคราม หัวหน้ากลุ่มงานและนิติการ เข้ากล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนกองปราบปรามให้ดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องกรณีการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ และกองปราบปรามทำการสืบสวนสอบสวนแล้ว พยานหลักฐานฟังได้ว่าการกระทำความผิด ต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ จึงส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการ ตามมาตรา ๘๙ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามเอกสารหมาย จ.๑ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนแล้วมีมติว่าการกระทำ ของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญาตามข้อกล่าวหา จึงส่งสำนวนไต่สวนข้อเท็จจริงให้โจทก์พิจารณา โจทก์เห็นว่ามีข้อไม่สมบูรณ์ โจทก์และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ตั้งคณะกรรมการรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ แล้วมีข้อยุติในการฟ้องคดี โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้

พิเคราะห์แล้ว สำหรับข้อที่จำเลยทั้งสองให้การต่อสู้ว่า ฟ้องโจทก์บรรยายไม่ครบองค์ประกอบ ของความผิดและเคลือบคลุมนั้น เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดี ให้ศาลยึดรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณาและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร” ซึ่งการดำเนินคดีในระบบไต่สวนศาลต้องพิจารณาค้นหาความจริง เป็นหน้าที่ของศาลที่ต้องตรวจคำฟ้องว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก่อนที่จะมีคำสั่งประทับฟ้อง จำเลยจึงไม่อาจยกเรื่องฟ้องไม่ครบองค์ประกอบของความผิดหรือฟ้องเคลือบคลุมมาเป็นข้อต่อสู้คดี เพื่อให้ศาลยกฟ้องได้ แม้ว่าข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๘ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๘ และต้องมีข้อความเป็นการกล่าวหา เกี่ยวกับเรื่องการร้ายวญผิดปกติ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น และต้องระบุพฤติการณ์ ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิดพร้อมทั้งชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนพอที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณา ไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้” เป็นเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ในการบรรยายคำฟ้องของโจทก์เพื่อให้จำเลย ต่อสู้คดีได้ถูกต้องและศาลจะได้ใช้ประกอบเป็นแนวทางในการไต่สวนเท่านั้น หากจำเลยเห็นว่าคำฟ้อง โจทก์บรรยายไม่เป็นไปตามข้อกำหนดดังกล่าว ทำให้จำเลยไม่เข้าใจข้อหาแห่งคำฟ้อง จำเลยย่อมมีสิทธิ

แถลงต่อศาลก่อนหรือในขณะที่ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังเพื่อให้ศาลสั่งให้โจทก์ชี้แจงข้อหาตามคำฟ้องหรือแก้ไขหรือเพิ่มเติมรายละเอียดแห่งคำฟ้องจนจำเลยเข้าใจ สำหรับคดีนี้ในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรกศาลได้อ่านและอธิบายคำฟ้องให้จำเลยทั้งสองฟังแล้ว จำเลยทั้งสองยืนยันให้การปฏิเสธโดยมิได้แถลงต่อศาลว่าไม่เข้าใจคำฟ้องแต่อย่างใด นอกจากนี้ในวันนัดไต่สวนพยานโจทก์เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘ ศาลได้ถามจำเลยทั้งสองอีกครั้งหนึ่งว่าเข้าใจข้อหาตามคำฟ้องโจทก์หรือไม่ ซึ่งจำเลยทั้งสองก็แถลงว่าเข้าใจข้อหาตามคำฟ้องโจทก์ทั้งหมดเป็นอย่างดีแล้ว ยืนยันให้การปฏิเสธตลอดทุกข้อกล่าวหา จำเลยทั้งสองไม่อาจยกข้อต่อสู้ว่าฟ้องไม่ชอบด้วยกฎหมายมาเป็นข้อต่อสู้อีก คดีจึงไม่มีประเด็นฟ้องขาดองค์ประกอบของความผิดและฟ้องเคลือบคลุมให้ต้องวินิจฉัย

มีปัญหาต้องวินิจฉัยต่อไปว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๒ หรือไม่ ในปัญหานี้ จำเลยที่ ๒ ให้การต่อสู้ว่าคณะกรรมการไต่สวนไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยที่ ๒ ในข้อเท็จจริง เรื่องการเปลี่ยนแปลงความช่วยเหลือจากปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยอินทรีย์ และเรื่อง นายวิชัย ชัยจิตวิมลกุล มีหนังสือเสนอญาติตัวขอให้ตรวจสอบการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ซึ่ง นายเจริญ จรรย์โกมล ได้ตรวจสอบและจัดประชุมแล้ว มีการตั้งข้อสังเกตหลายประการที่เป็นข้อบ่งชี้ว่ามีการสมยอมราคาและหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมกับเรื่อง ประธานอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น มีหนังสือลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๕ ถึงจำเลยที่ ๑ แจ้งว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้จะไม่มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมและขอให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรระงับการทำสัญญาไว้ก่อน แต่โจทก์กลับนำข้อเท็จจริงทั้ง ๓ กรณีดังกล่าวมาบรรยายฟ้องจำเลยที่ ๒ โดยคณะกรรมการไต่สวนทราบข้อเท็จจริงดังกล่าวดี แต่จงใจละเว้นไม่แจ้งข้อเท็จจริงให้จำเลยที่ ๒ ทราบเพื่อให้โอกาสแก้ข้อกล่าวหา ทำให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) และพนักงานอัยการมีข้อจำกัดในการพิจารณาไม่มีโอกาสพิจารณาพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหาของจำเลยที่ ๒ เป็นการไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔ และคณะกรรมการไต่สวนยังจงใจแจ้งข้อกล่าวหาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๓ โดยไม่แจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่อ้างว่าจำเลยที่ ๒ กระทำความผิด ทำให้การไต่สวนข้อเท็จจริงทั้งหมดไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นผลให้พนักงานอัยการโจทก์ ไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ เห็นว่า เมื่อพิจารณาบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาจำเลยที่ ๒ ลงวันที่

๑๑ มกราคม ๒๕๕๑ คณะอนุกรรมการไต่สวนได้แจ้งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดพร้อมกับแจ้งกล่าวข้อหาให้จำเลยที่ ๒ ทราบแล้ว ส่วนข้อเท็จจริงทั้งสามกรณีที่จำเลยที่ ๒ กล่าวอ้างว่า คณะอนุกรรมการไต่สวนไม่ได้แจ้งจำเลยที่ ๒ ทราบนั้น เป็นข้อเท็จจริงในรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเท่านั้น จึงไม่ทำให้จำเลยที่ ๒ ขาดโอกาสแสดงพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหาและไม่ทำให้การไต่สวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนข้อที่จำเลยที่ ๒ ต่อสู้ว่าคณะอนุกรรมการไต่สวนแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่มเติมแก่จำเลยที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๓ แต่จงใจไม่แจ้งข้อเท็จจริงที่กล่าวหาว่าจำเลยที่ ๒ กระทำความผิดนั้น เนื่องจากโจทก์มิได้ยื่นฟ้องจำเลยที่ ๒ ในข้อหาที่แจ้งเพิ่มเติมดังกล่าว จึงไม่เป็นประเด็นต้องวินิจฉัย โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๒

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ หรือไม่ การวินิจฉัยปัญหานี้ในเบื้องต้นจำเป็นต้องพิจารณาก่อนว่า การเสนอราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตามฟ้องมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือไม่ ข้อเท็จจริงได้ความจากรายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ว่า พลตำรวจตรี สุรสิทธิ์ สังขพงศ์ ผู้บังคับการกองปราบปราม มีหนังสือ ที่ ตช. ๐๐๒๑.๙/๔๖๑๑ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๕ ส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนคดีการทุจริตจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร ถึงเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่า มีผู้แจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนกองปราบปรามให้ดำเนินคดีแก่ผู้เกี่ยวข้องขงกรณีการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งเชื่อว่ามีมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการสมยอมราคา และมีการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของข้าราชการและกองปราบปรามได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะพนักงานสืบสวนสอบสวนทำการสอบสวนขึ้นทำการสืบสวนสอบสวนแล้ว มีพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า มีการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ แต่เนื่องจากการกระทำความผิดดังกล่าวอยู่ในอำนาจการสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๘๙ จึงส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาดำเนินการต่อไป

ตามสำนวนการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวแล้ว ได้ความโดยสรุปว่า กรมส่งเสริมการเกษตร พร้อมกับผู้กล่าวหาอื่นรวมจำนวน ๕ ราย กล่าวหาชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด กับพวกรวมจำนวน ๔๘ ราย ประกอบด้วยกลุ่มข้าราชการของกรมส่งเสริมการเกษตรและผู้ประกอบธุรกิจ คณะพนักงานสืบสวนสอบสวนได้ทำการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน โดยแยกพิจารณา เป็นประเด็นแรกว่า การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีการตกลงร่วมกันในการเสนอราคา เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยหลีกเลี่ยง การแข่งขันอย่างเป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ หรือไม่ คณะพนักงานสืบสวนสอบสวนพิจารณาแล้วมีพยานหลักฐานเชื่อได้ว่า มีการร่วมกันเสนอราคาระหว่างชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร และบริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด ดังนี้ ๑. การเสนอราคาของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด และองค์การตลาดเพื่อเกษตรกรถูกกำหนดโดย นายมีสิน ภัคดีคง และ นายทรงธรรม สมิเปรม ๒. บริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด มอบให้ นายชาติ ศรีสุวรรณ และ นายโสภณ ถาวร ซึ่งเป็นลูกน้อง ของ นายมีสิน เข้ายื่นประกวดราคาและนำตรวจสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ จึงถือเสมือนว่าการดำเนินการ ของบริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด เป็นการดำเนินการของ นายมีสิน ๓. ชุมชนสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด ปล่อยให้ นายมีสิน เข้าดำเนินการประกวดราคาในนามชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด โดยหวังผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนตันละ ๓๐ บาท และ นายวีระพล ตรีสาคร ได้รับเงินจากบริษัท พีชทองไทย จำกัด ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อจัดสรรผลประโยชน์ในการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ โดยมี นายคำนิง ภูพันธ์ พนักงานของ นายธเนศ ถนอมทรัพย์ ให้ความร่วมมือในเรื่องสถานที่จัดตั้ง และโทรศัพท์เคลื่อนที่ในการดำเนินการ ๔. หลังจากการประกวดราคาแล้ว นายวิชัย ศิริเอี่ยมแสง กรรมการบริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด และ นายชาติ ศรีสุวรรณ ลูกน้องของ นายวิชัย ได้รับการจัดสรร เป็นผู้รวบรวมสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ ๕. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรปล่อยให้มีการดำเนินการเข้าเสนอราคา ในนามขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร โดยหวังผลประโยชน์ตอบแทนร้อยละ ๓ ของราคาขาย โดยไม่ได้ตรวจสอบและปล่อยให้มีการนำสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ของผู้ประกอบการที่ได้มอบให้แก่ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด อยู่แล้วไปเข้าร่วมเสนอราคาในนามองค์การตลาดเพื่อเกษตรกรอีก ๖. จากการตรวจสอบการใช้โทรศัพท์ในช่วงวันที่มีการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้พบที่มีการติดต่อระหว่าง

นายวีระพล กับ นายโสภณ นายธนศ กับ นายโสภณ นายธนศ กับ นายมีสิน นายทรงธรรม กับ นายธนศ และ นายทรงธรรม กับ นายโสภณ จำนวนหลายครั้ง พยานหลักฐานมีมูลให้เชื่อได้ว่าบุคคลและนิติบุคคลต่อไปนี้ คือ ๑. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ๒. องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ๓. บริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด ๔. นายวีระพล ตริสาคร ๕. นายประเสริฐ เขยชุ่ม และ ๖. นายโสภณ ถาวร กระทำความผิดฐานตกลงร่วมกันในการเสนอราคาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง การกระทำของ นายประเสริฐ เขยชุ่ม เป็นการกระทำในฐานะเจ้าพนักงาน จึงเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ด้วย และมีบุคคลและนิติบุคคลต่อไปนี้ คือ ๑. นายมีสิน ภัคดีคง ๒. นายทรงธรรม สมิเปรม ๓. นายคำนิง ภูพันธ์ ๔. บริษัท พีชทองไทย จำกัด และ ๕. นายชาติ ศรีสุวรรณ ร่วมกันกระทำความผิดฐานเป็นธุระในการชักชวนให้ผู้อื่นร่วมตกลงกันในการเสนอราคาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ วรรคสอง

คณะพนักงานสืบสวนสอบสวนพิจารณาเป็นประเด็นที่ ๒ ว่า การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีเจ้าพนักงานกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือไม่ คณะพนักงานสืบสวนสอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยจากปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยอินทรีย์ โดยอ้างว่า เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลไม่น่าจะถูกต้อง เพราะนโยบายเรื่องเกษตรกรอินทรีย์เป็นนโยบายที่ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรโดยใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ แต่การช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติเป็นการช่วยเหลือภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๓๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือตามที่เกษตรกรร้องขอผ่านคณะกรรมการระดับต่าง ๆ จนถึงระดับกระทรวง เมื่อเปรียบเทียบความต้องการ

ความช่วยเหลือปัจจัยการเกษตรต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ได้รับภัยพิบัติจากฝนทิ้งช่วงร่องความกดอากาศต่ำ และอุทกภัยอุทกภัย พบว่าเกษตรกรต้องการความช่วยเหลือเป็นปุ๋ยอินทรีย์และไม้ผลเพียงร้อยละ ๒ ของจำนวนปัจจัยการเกษตรทั้งหมด และเมื่อเปรียบเทียบความต้องการของเกษตรกรระหว่างปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยเคมี พบว่าเกษตรกรต้องการความช่วยเหลือเป็นปุ๋ยเคมีถึงร้อยละ ๙๖ ส่วนปุ๋ยอินทรีย์มีเพียง ร้อยละ ๔ เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวน่าจะเกิดจากเจตนาอื่น เนื่องจากในคราวประชุมเรื่องการจัดซื้อ และจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรดังกล่าวมีการนำยอดความต้องการของเกษตรกร ที่ประสบอุทกภัยอุทกภัยซึ่งต้องการความช่วยเหลือเป็นปุ๋ยเคมีมาเปลี่ยนเป็นปุ๋ยอินทรีย์อีก ทั้งที่ยังไม่มี การพิจารณาของคณะกรรมการระดับกระทรวงแต่อย่างใด จึงทำให้จำนวนปุ๋ยอินทรีย์ที่จะจัดซื้อ มีจำนวนสูงถึง ๑๔๐,๕๒๓,๓๔๐ กิโลกรัม และที่ประชุมยังมีมติให้จัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในส่วนกลางโดยอ้างว่า เพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งน่าจะเกิดจากความต้องการรวบรวมงบประมาณให้มียอดวงเงินสูง และเป็นอำนาจจัดซื้อของส่วนกลาง การกำหนดให้ผู้เสนอราคาต้องมีสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวนปุ๋ยอินทรีย์ที่จัดซื้อ ทำให้ผู้เสนอราคาต้องมีสต็อกปุ๋ยอินทรีย์จำนวนไม่น้อยกว่า ๗๐,๐๐๐ ตัน แม้การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวจะใช้รายละเอียดและเงื่อนไขที่กรมส่งเสริมการเกษตรเคยจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ที่ผ่านมา แต่ปริมาณการจัดซื้อไม่มากเท่ากับครั้งนี้ เงื่อนไขดังกล่าวทำให้ไม่มีผู้ประกอบการรายใดมีสต็อก ตามจำนวนที่กำหนดได้ นอกจากจะต้องมีการรวมตัวกันก่อนที่จะมีการประกาศจัดซื้อของกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อพิจารณาประกอบกับการใช้โทรศัพท์ของ นายมีสิน และเอกสารที่ได้จากการตรวจค้นบ้านพักของ นายมีสิน แล้ว เชื่อว่าการกำหนดเงื่อนไขน่าจะเป็นการช่วยเหลือ นายมีสิน เตรียมการเข้าเสนอราคาในการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ คณะพนักงานสืบสวนสอบสวนมีพยานหลักฐานเชื่อได้ว่า เจ้าพนักงานผู้เข้าร่วมประชุมกำหนดเงื่อนไข การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๕ ประกอบด้วย ๑. นายสาคร ประไพพงษ์ ๒. นายวิลาศ วิษณุเดชา ๓. นางสนธยา เชื้อเกียน ๔. นายสุพจน์ ชัยวิมล ๕. นางอิทธิวดี จิระวัฒน์ ๖. นายเอกชัย โอเจริญ และ ๗. นายนิพนธ์ เทียมหงษ์ ร่วมกระทำความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ ในหน่วยงานของรัฐโดยทุจริตกำหนดเงื่อนไขอันเป็นมาตรฐานในการเสนอราคาโดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขัน ในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อช่วยเหลือให้ผู้เสนอราคารายใดได้มีสิทธิเข้าทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยไม่เป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑ และกระทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติ

หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ด้วย ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ตรวจพบว่ามี การนำสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ของผู้ประกอบการเดียวกันมาใช้ในการเสนอราคา ซึ่งอาจนำไปสู่การยกเลิกการประกวดราคา และไม่นำเหตุที่ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ มีหนังสือให้ไปชี้แจงมาประกอบการพิจารณาซึ่งอาจนำไปสู่การยกเลิกการประกวดราคา ละเว้นไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิกการประกวดราคา ประกอบด้วย ๑. นายวิลาศ วิชัญเดชา ๒. นายอนุรัตน์ เชียงเห็น ๓. นายนริศ หัตถกิจ ๔. นายสุพจน์ ชัยวิมล ๕. นายสิทธิชัย เจริญกิตติศัพท์ ๖. นายสมพงษ์ ขานฤทธิ ๗. นายรังสรรค์ กองเงิน ๘. นายสมชัย เชื้อเกียน ๙. นายพงษ์พันธ์ พันธมณี ๑๐. นายสาคร ประไพพงษ์ และ ๑๑. นางอิทธิวดี จิระวัฒน์ กระทำความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ในการอนุมัติการพิจารณาหรือการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอราคา รู้หรือมีพฤติการณ์ปรากฏแจ้งชัดว่าควรรู้ว่าการเสนอราคาในครั้งนั้น มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ละเว้นไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิกการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอราคาในครั้งนั้น อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ และการกระทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ด้วย ตามเอกสารหมายเลข จ.๑

นอกจากนี้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่า การดำเนินการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตรน่าจะเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นเรื่องอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ขอให้พิจารณาดำเนินการต่อไปตามเอกสารหมายเลข จ.๒ รวมทั้งมีหนังสือร้องเรียนจากฝ่ายต่าง ๆ ถึงประธานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามเอกสารหมายเลข จ.๓ ถึง จ.๖ และ จ.๘ และหัวหน้ากลุ่มการข่าว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำบันทึกข้อความ

ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เสนอรายงานข่าวสารเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ โดยมีข้อพิจารณาว่าขั้นตอนการประมูล โครงการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตั้งแต่ต้นมีปัจจัยหลายประการที่สื่อให้เห็นว่ามีการทุจริตหรือมีการสมยอมราคา ตามเอกสารหมายเลข จ.๗

ข้อเท็จจริงได้ความว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวนเพื่อดำเนินการไต่สวนการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตรในครั้งนี้อย่างเป็นอิสระ โดยคณะอนุกรรมการไต่สวนได้สอบปากคำพยานบุคคลและรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องประกอบคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ได้ตั้งประเด็นพิจารณาในประเด็นที่ ๒ ว่า การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตามโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ประจำปี ๒๕๕๕ ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีเจ้าพนักงานกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือไม่ และกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือไม่ คณะอนุกรรมการไต่สวนพิจารณากระบวนการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในแต่ละขั้นตอน พบว่า มีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ใน ๔ ขั้นตอน คือ ๑. ขั้นตอนการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการจัดหาปัจจัยตามโครงการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ และการที่อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรพิจารณาลงนามประกาศประกวดราคา มีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรกระทำความผิดตามข้อกล่าวหารวมจำนวน ๓ ราย ได้แก่ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๓ (นายอภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๔ (นายสาคร ประไพพงษ์) และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๐ (นางอิทธิวดี หรือพิชญ์สินี จิระวัฒน์) ๒. ขั้นตอนการตรวจสอบสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ มีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรกระทำความผิดตามข้อกล่าวหารวมจำนวน ๓ ราย ได้แก่ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๘ (นายสุวิข หรือทรงพล ทาเจริญ) ในฐานะประธานคณะทำงานตรวจสอบสต็อก ชุดที่ ๓ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๙ (นายนิพนธ์ เทียมหงษ์) และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๐ (นางอิทธิวดี หรือพิชญ์สินี จิระวัฒน์) ในฐานะคณะทำงานตรวจสอบสต็อก ชุดที่ ๓ ที่ได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ของผู้ถูกกล่าวหาที่ ๒๐ (ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด) ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น และกาฬสินธุ์ ๓. ขั้นตอนการพิจารณาผลการประกวดราคา มีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งได้รับแต่งตั้ง

ให้เป็นคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาพร้อมกันกระทำความผิดตามข้อกล่าวหา รวม ๕ ราย ได้แก่ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๔ (นายสาคร ประไพพงษ์) ในฐานะประธานคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๕ (นายสุพจน์ ชัยวิมล) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๖ (นายรังสรรค์ กองเงิน) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๗ (นายอนุรัตน์ เชียงเห็น) และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๐ (นางอิทธิวดี หรือพิชญ์สินี จิระวัฒน์) ในคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา และ ๔. ขั้นตอนอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรพิจารณาให้ความเห็นชอบรับราคาก่อนเสนอรัฐมนตรี ขอให้จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๓ (นายอภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย) ในฐานะอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา สรุปแล้วคณะกรรมการไต่สวน มีมติว่า ๑. ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๓ (นายอภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย) มีมูลความผิดฐานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐซึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ในการอนุมัติ การพิจารณา หรือการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอราคา รู้หรือมีพฤติการณ์ปรากฏแจ้งชัดว่า ควรรู้ว่าการเสนอราคาในครั้งนี้นำมากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ละเว้นไม่ดำเนินการเพื่อให้ มีการยกเลิกการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอราคา ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ และมีมูลความผิดฐานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ โดยเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ กระทำการใด ๆ โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเอื้ออำนวยแก่ผู้เข้าทำการเสนอราคารายใดให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ ๒. ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๔ (นายสาคร ประไพพงษ์) มีมูลความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ หรือผู้ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานของรัฐ โดยทุจริตทำการกำหนดเงื่อนไขอันเป็นมาตรฐานในการเสนอราคา โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรมหรือเพื่อช่วยเหลือให้ผู้เสนอราคารายใด ได้มีสิทธิเข้าทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยไม่เป็นธรรม หรือเพื่อกีดกันผู้เสนอราคารายใดมิให้มีโอกาส เข้าแข่งขันในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑ และมีมูลความผิดฐานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ โดยเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ กระทำการใด ๆ โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเอื้ออำนวยแก่ผู้เข้าทำการเสนอราคารายใดให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒

๓. คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ และที่ ๑๐ (นายสาคร ประไพพงษ์ นายสุพจน์ ชัยวิมล นายรังสรรค์ กองเงิน นายอนูรัตน์ เชียงเห็น และ นางอิทธิวดี หรือพิชญ์สินี จิระวัฒน์) มีมูลความผิดฐานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ โดยเป็นเจ้าของหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐซึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ในการอนุมัติ การพิจารณา หรือ การดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอราคาครั้งใด รู้หรือมีพฤติการณ์ปรากฏแจ้งชัดว่าควรรู้ว่าการเสนอราคาในครั้งนั้นมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ละเว้นไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิก การดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอราคาในครั้งนั้น ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ และ ๔. ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๐ (นางอิทธิวดี หรือ พิชญ์สินี จิระวัฒน์) มีมูลความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือผู้ได้รับมอบหมายจาก หน่วยงานของรัฐ โดยทุจริตทำการกำหนดเงื่อนไขอันเป็นมาตรฐานในการเสนอราคาโดยมุ่งหมายมิให้ มีการแข่งขันในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อช่วยเหลือให้ผู้เสนอราคารายใดได้มีสิทธิเข้าทำสัญญา กับหน่วยงานของรัฐโดยไม่เป็นธรรม หรือเพื่อกีดกันผู้เสนอราคารายใดมิให้มีโอกาสเข้าแข่งขันในการเสนอราคา อย่างเป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑ และมีมูลความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐกระทำการใด ๆ โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมเพื่อเอื้ออำนวยแก่ผู้เข้าทำการเสนอราคารายใด ให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ สำหรับประเด็นที่ ๓ ว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตามโครงการ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติประจำปี ๒๕๔๕ ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีผู้ประกอบธุรกิจ สนับสนุนเจ้าพนักงานในการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือไม่ และมีผู้ประกอบธุรกิจกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือไม่ คณะอนุกรรมการไต่สวนพิจารณาแล้ว มีความเห็นว่า มีการกำหนดให้จัดซื้อในส่วนกลางเพียงแห่งเดียว และกำหนดเงื่อนไขการประกวดราคาที่มีลักษณะ เป็นการกีดกันมิให้ผู้สามารถเข้าแข่งขันเสนอราคาได้มาราย มีผลให้ผู้ประกอบการที่เข้าซื้อของประกวดราคา รวมจำนวน ๒๔ ราย แต่เข้ายื่นซองแข่งขันราคาจำนวนเพียง ๓ ราย คือ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๕ ที่ ๑๗ และที่ ๒๐ เนื่องจากผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการประกวดราคาที่กำหนดได้

และมีเพียงผู้ถูกกล่าวหาที่ ๒๐ รายเดียวเท่านั้นที่มีสต็อกและคุณสมบัติปุ๋ยอินทรีย์ครบตามเงื่อนไข การประกวดราคา การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตามโครงการดังกล่าวมีการกระทำของผู้ประกอบการในลักษณะ เป็นการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอน การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๑ โดยผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๒ และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๓ ในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๑ และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๔ มีลักษณะเป็นธุระในการชักชวนให้ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๕ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๗ และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๒๐ ตกลงร่วมกันในการเสนอราคาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๒๐ เป็นผู้มีส่วนได้เสีย กับกรมส่งเสริมการเกษตรโดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม หรือโดยการเอาเปรียบ แก่กรมส่งเสริมการเกษตร อันมิใช่เป็นไปในทางการประกอบธุรกิจปกติ คณะอนุกรรมการได้สวน จึงมีความเห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๑ (บริษัท ศรีพิภูลการเกษตร จำกัด) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๕ (บริษัท ข้าวศิริเอี่ยมแสง จำกัด) และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๗ (องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร) และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๒๐ (ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด) เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิด เกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ เมื่อการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๑ ที่ ๑๕ ที่ ๑๗ และที่ ๒๐ เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย ได้แก่ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๒ (นายมีสิน ภัคดีคง) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๓ (นายทรงธรรม สมิเปรม) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๔ (นายโสภณ ถาวร) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๖ (นายวิชัย ศิริเอี่ยมแสง) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๘ (นายสัญญาชัย ประเสริฐสุวรรณ) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๙ (นายประเสริฐ เขยชุ่ม) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๒๑ (นายสุขชัย ออสุวรรณ) ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๒๒ (นายวีระศักดิ์ ช่วยพัฒน์) และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๒๓ (นายธเนศ ถนอมทรัพย์) ซึ่งเป็นตัวแทนของนิติบุคคลถือว่าเป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิดด้วย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้ว มีมติเห็นชอบตามความเห็นของคณะอนุกรรมการได้สวน โดยให้ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษา แก่ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๓ นายอภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๔ นายสาคร ประไพพงษ์ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๕ นายสุพจน์ ชัยวิมล ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๖ นายรังสรรค์ กองเงิน ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๗ นายอนูรัตน์ เชียงเห็น ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๘ นายสุวิห หรือทรงพล ทาเจริญ ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๙

นายนิพนธ์ เทียมหงษ์ และผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๐ นางอิทธิวดี หรือพิชญ์สินี จิระวัฒน์ และมอบหมายให้นายสุทธินันท์ สาริमान พนักงานเจ้าหน้าที่เจ้าของเรื่องไปร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีแก่กลุ่มผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ผู้ถูกกล่าวหาที่ ๑๑ ถึงที่ ๒๓ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๔ วรรคสอง (๒)

ข้อเท็จจริงได้ความว่าภายหลังจากทำสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์แล้วชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ปฏิบัติผิดสัญญาโดยนำปุ๋ยอินทรีย์ที่ยังไม่ผ่านการตรวจรับและยังไม่ได้รับผลการวิเคราะห์ว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามข้อกำหนดในสัญญาว่าปุ๋ยอินทรีย์ต้องไม่เป็นพิษต่อการเจริญเติบโตของพืช โดยตรวจสอบการเจริญเติบโตและอาการผิดปกติของพืชในช่วง ๑๕ วัน เมื่อผสมกับดินในอัตราที่ใช้ตามปกติไปแจกจ่ายแก่เกษตรกรก่อนโดยไม่แจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบเป็นพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางไม่สุจริตเมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามสัญญาชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ไม่สามารถส่งมอบปุ๋ยอินทรีย์ให้แก่กรมส่งเสริมการเกษตรได้ครบถ้วน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาคดีหมายเลขแดงที่ ๒๙๔๑/๒๕๔๗ ตามเอกสารหมาย จ.๘๓ หน้า ๑๔๑๑ ถึง ๑๔๓๒

องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า สำนวนการสืบสวนสอบสวนของคณะพนักงานสืบสวนสอบสวนและสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังกล่าว มีการสอบสวนพยานหลักฐานโดยละเอียดถี่ถ้วนเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ จากพยานหลักฐานดังกล่าวมีความเชื่อมโยงให้เห็นถึงข้อพิรุธหลายประการว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในครั้งนี้มี ความผิดปกติส่อไปในทางไม่สุจริต มีการดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลผู้ประกอบการ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรในข้อหาความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีการร้องเรียนจากหลายฝ่ายว่ามีการทุจริตในการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สภาผู้แทนราษฎร สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (๑) ในท้ายที่สุดชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ก็ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาให้ครบถ้วนได้อย่างแท้จริง จนต่อมาคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นฝ่ายผิดสัญญาโดยมีการปฏิบัติที่ส่อไปในทางไม่สุจริต ข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงบ่งชี้ว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ มีความผิดปกติมาตั้งแต่ต้น โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือ

เป็นปุ๋ยเคมี แต่มีการเปลี่ยนแปลงความช่วยเหลือเกษตรกรเป็นปุ๋ยอินทรีย์ โดยการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งเดียว เป็นจำนวนมากถึง ๑๔๐,๖๓๗,๘๘๐ กิโลกรัม ด้วยการรวบรวมความช่วยเหลือหลายภัยมาดำเนินการ จัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในคราวเดียวที่ส่วนกลาง ประกอบด้วย ภัยจากกรณีฝนทิ้งช่วง อุทกภัยจากร่องความกดอากาศต่ำ อุทกภัยจากพายุดีเปรสชันอุซางิ และภัยแล้งปี ๒๕๔๕ ทำให้ต้องมีการจัดซื้อจำนวนมากซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ทั้งนี้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๕ ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ แจ้งว่าคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติงบกลางประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๕ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ประสบภัยธรรมชาติ กรณีฝนทิ้งช่วงและอุทกภัยเนื่องจากร่องความกดอากาศต่ำ ส่วนงบประมาณ สำหรับอุทกภัยจากพายุดีเปรสชันอุซางิยังอยู่ระหว่างเสนอของบประมาณผ่านคณะกรรมการกลั่นกรอง โครงการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ “อุซางิ” ตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีซึ่งยังต้องใช้ระยะเวลา อีกระยะหนึ่งจึงจะได้รับการจัดสรรงบประมาณ หากจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์สำหรับ ๒ ภัย ที่ได้รับงบประมาณ มาแล้วไปก่อนย่อมทำได้และสามารถแจกจ่ายปุ๋ยแก่ประชาชนทันฤดูฝน แต่กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร ได้มีบันทึก ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๕ ขออนุมัติอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยอุซางิ จำนวน ๗๔,๖๗๑,๕๖๐ กิโลกรัม วงเงิน ๒๑๖,๕๔๗,๕๒๔ บาท ทั้งนี้ในขณะนั้นคณะรัฐมนตรียังไม่มีมติอนุมัติงบประมาณสำหรับอุทกภัยอุซางิ และไม่ได้มีการนำเรื่อง การช่วยเหลือในกรณีอุทกภัยอุซางิเข้าประชุมในคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยธรรมชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเปลี่ยนแปลงหลักการซึ่งเดิมช่วยเหลือเป็นปุ๋ยเคมีเป็นช่วยเหลือด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เหมือนเช่นกรณีภัยจากฝนทิ้งช่วงและอุทกภัยจากร่องความกดอากาศต่ำ แต่คณะเจ้าหน้าที่ของ กรมส่งเสริมการเกษตรกลับมีมติให้ช่วยเหลือด้วยปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี การรวมจัดซื้อที่ส่วนกลาง จำนวนมากเช่นนี้ ทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตที่จะเข้าเสนอราคาจะต้องวางเงินประกันตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๑๔๒ ซึ่งกำหนดให้ผู้เสนอราคาต้องวางหลักประกันของ ร้อยละห้า โดยการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ต้องวางหลักประกันของ เป็นเงิน ๒๐,๔๐๐,๐๐๐ บาท ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการที่มีความพร้อมด้านการเงินสูงเท่านั้นที่สามารถเข้าเสนอราคาได้ ส่งผลให้มี ผู้เข้าแข่งขันน้อยราย ดังจะเห็นได้ว่าคณะอนุกรรมการไต่สวนได้สอบถามผู้ประกอบการที่ซื้อ ของประกาศประกวด หลายรายให้ถ้อยคำว่าไม่สามารถยื่นเสนอราคาได้เพราะเหตุไม่สามารถหาหลักประกันของได้ นอกจากนี้การรวมจัดซื้อปริมาณมาก ๆ เช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริตในขั้นตอน

หรือกระบวนการจัดซื้อได้ง่าย ข้อที่เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในครั้งนี้ อ้างว่าการจัดซื้อที่ส่วนกลางเพราะต้องส่งปุ๋ยอินทรีย์ไปตรวจวิเคราะห์ที่กรมวิชาการเกษตรและกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งตั้งอยู่ส่วนกลางและเพื่อจะได้ปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันนั้น แต่จากการไต่สวน ของคณะอนุกรรมการไต่สวน ได้ความว่ามีหน่วยราชการในภูมิภาคที่สามารถตรวจวิเคราะห์ปุ๋ยอินทรีย์ ตามเงื่อนไขแบบท้ายประกาศประกวดราคาได้ ๓ แห่ง ตั้งอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด ๑ แห่ง จังหวัดขอนแก่น ๑ แห่ง และในจังหวัดนครราชสีมา ๑ แห่ง โดยแหล่งผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่จะตรวจวิเคราะห์ส่วนมาก ก็กระจายอยู่ตามต่างจังหวัด การกระจายให้หน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดซื้อ ย่อมเป็นประโยชน์มากกว่า ส่วนข้ออ้างว่าเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันนั้นไม่ว่าจะตรวจโดยหน่วยงานใด ผลการตรวจวิเคราะห์ก็ไม่น่าจะแตกต่างกัน

สำหรับขั้นตอนการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ มีการกำหนดให้ผู้มีสิทธิเสนอราคา ต้องมีผลงานการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจภายใต้ สัญญาเดียวในวงเงินไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ทำให้มีผู้ผลิตปุ๋ยทั้งระบบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ที่กำหนดเพียง ๗ ราย จึงเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อจำกัดผู้มีสิทธิเสนอราคาให้น้อยลง แม้อ้างว่า การจัดซื้อครั้งเกิดเหตุได้ปรับลดลงเหลือร้อยละ ๒.๕ ของวงเงินที่จัดซื้อนั้น จากเดิมที่เคยการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ เมื่อปี ๒๕๔๔ มีการกำหนดในเรื่องผลงานร้อยละ ๑๐ ของเงินที่จัดซื้อก็ตาม ข้อเท็จจริงได้ความว่าในปี ๒๕๔๔ กรมส่งเสริมการเกษตรเคยมีการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ๒ ครั้ง ครั้งแรก เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ จำนวน ๑๑,๔๖๐,๐๐๐ กิโลกรัม กำหนดผลงานของผู้มีสิทธิเสนอราคา ๑๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท ตามประกาศกรมส่งเสริมการเกษตร เลขที่ ป.๑๑/๒๕๔๔ เอกสารหมาย ล.๒๒ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๔ จำนวน ๑๔,๐๖๑,๔๐๐ กิโลกรัม กำหนดผลงานของผู้มีสิทธิเสนอราคา ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท ตามประกาศกรมส่งเสริมการเกษตร เลขที่ ป.๔๓/๒๕๔๔ เอกสารหมาย ล.๒๓ จะเห็นว่าการกำหนดในเรื่องผลงานของผู้มีสิทธิเสนอราคาของการจัดซื้อทั้งสองครั้งในปี ๒๕๔๔ ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน หากกำหนดที่ร้อยละ ๑๐ ของวงเงินที่จัดซื้อตามที่เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร กล่าวอ้างไม่ และปริมาณของปุ๋ยอินทรีย์ที่จะจัดซื้อในครั้งนี้มีจำนวนมากถึง ๑๔๐,๖๓๗,๘๘๐ กิโลกรัม มากกว่าการจัดซื้อทั้งสองครั้งเมื่อปี ๒๕๔๔ ถึง ๑๐ กว่าเท่าตัว ย่อมไม่อาจนำหลักเกณฑ์เรื่องผลงาน ของผู้มีสิทธิเสนอราคาในการจัดซื้อในปี ๒๕๔๔ มาใช้กับการจัดซื้อในครั้งนี้ได้

นอกจากนี้การจัดซื้อครั้งนี้ยังมีข้อกำหนดว่า ผู้เสนอราคาต้องมีสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ชนิดเดียวกับที่ยื่นขอเสนอราคาจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวนปุ๋ยอินทรีย์ที่จะจัดซื้อทั้งหมด ข้อเท็จจริงได้ความจากการไต่สวนว่า ไม่มีผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์รายใดมีจำนวนสต็อกปุ๋ยอินทรีย์มากถึงร้อยละ ๕๐ หรือ ๗๐,๓๑๘,๙๔๐ กิโลกรัม แม้แต่รายเดียว จึงเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การเสนอราคาที่ไม่สมเหตุผลและไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ส่วนที่เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ผู้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดซื้ออ้างว่า หลักเกณฑ์ในเรื่องสต็อกไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ นั้น เป็นการกำหนดเหมือนกับการจัดซื้อเมื่อปี ๒๕๔๔ แต่ข้อเท็จจริงได้ความว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตามประกาศกรมส่งเสริมการเกษตร เลขที่ ๑๑/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ มีเงื่อนไขการจัดซื้อ ในข้อ ๒. กำหนดว่า “กรมส่งเสริมการเกษตรสงวนสิทธิเข้าทำการตรวจสอบสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ที่จะจัดซื้อ ณ ลานหรือโกดังของผู้เสนอราคาทุกราย หากผู้ยื่นขอเสนอราคารายใดมีจำนวนปุ๋ยอินทรีย์ไม่ครบ.....กรมฯ สงวนสิทธิไม่พิจารณาราคาของผู้ยื่นขอเสนอราคารายนั้น.....” เมื่อพิจารณาเอกสารประกวดราคาในครั้งดังกล่าวกลับไม่พบว่ามีข้อกำหนดหลักเกณฑ์ว่าผู้เสนอราคาต้องมีสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ที่จะจัดซื้อไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวนปุ๋ยอินทรีย์ที่จะจัดซื้อทั้งหมดแต่อย่างใด ในเรื่องนี้ได้ความจาก นายพงษ์ศิริ จิตรประทักษ์ หัวหน้าผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิริวัฒนาค้าข้าว ให้การต่อคณะอนุกรรมการไต่สวนและเจ้าพนักงานตำรวจกองปราบปราม ตามเอกสารหมาย จ.๒๙ หน้า ๔๒๕ ถึงหน้า ๔๓๑ ว่า เมื่อต้นปี ๒๕๔๔ กรมส่งเสริมการเกษตรจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ จำนวน ๑๑,๐๐๐ ตัน นายพงษ์ศิริ ได้เสนอราคาในนามบริษัท รวยมันคงดี จำกัด มีข้อกำหนดให้ผู้เสนอราคาจะต้องมีสต็อกปุ๋ยจำนวนร้อยละ ๕๐ ของจำนวนที่จะจัดซื้อ แต่ก่อนยื่นขอประกวดราคาผู้ประกอบการได้ยื่นร้องเรียนให้ยกเลิกเงื่อนไขเรื่องดังกล่าว จนกรมส่งเสริมการเกษตรต้องยกเลิกเงื่อนไขเป็นผลให้มีผู้ประกอบการเข้าเสนอราคาถึง ๑๑ ราย เมื่อพิจารณาเงื่อนไขตามประกาศ เลขที่ ๑๑/๒๕๔๔ แล้วพบว่ามีการกล่าวถึงสต็อกแต่ไม่ได้กำหนดจำนวนสต็อก จึงมีเหตุผลน่าเชื่อตามที่ นายพงษ์ศิริ ให้การว่า การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าว เดิมกรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดเงื่อนไขในเรื่องสต็อกไว้ แต่เมื่อผู้ประกอบการยื่นร้องเรียน จึงตัดเงื่อนไขเรื่องสต็อกออกไป แสดงให้เห็นว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ที่ผ่านมามีการกำหนดในเรื่องสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ตามที่กล่าวอ้าง ทั้งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ก็ไม่มีข้อกำหนดในเรื่องนี้ จึงย่อมสามารถปรับเปลี่ยนเงื่อนไขในเรื่องสต็อกได้ตามความเหมาะสมของการจัดซื้อแต่ละครั้ง การจัดซื้อในครั้งนี้

มีปริมาณมากกว่าครั้งก่อนถึง ๑๐ เท่าตัว ย่อมไม่อาจนำหลักเกณฑ์ในครั้งก่อนมาใช้ในการจัดซื้อในครั้งนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดซื้ออ้างว่าได้ปรับลดในเรื่องผลงานของผู้เสนอราคาจากที่เคยกำหนดในการจัดซื้อ เมื่อปี ๒๕๔๔ กำหนดร้อยละ ๑๐ ของวงเงินที่จัดซื้อ แต่เนื่องจากการจัดซื้อในครั้งนี้มีวงเงินสูง หากกำหนดร้อยละ ๑๐ ของวงเงินจัดซื้อ อาจจะไม่มียุติเสนอราคา จึงปรับลดลงเหลือร้อยละ ๒.๕ ของวงเงินจัดซื้อ แต่ยังคงกำหนดเงื่อนไขของการจัดซื้อในครั้งเกิดเหตุว่า ผู้เสนอราคาต้องมีสต็อกปุ๋ยอินทรีย์ชนิดเดียวกับที่ยื่นซองเสนอราคา จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวนที่จะจัดซื้อซึ่งขัดแย้งกันเองกับเหตุผลที่ปรับลดในเรื่องผลงาน เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในครั้งเกิดเหตุ มีความผิดปกติและส่อพิรุณหลายประการ ดังวินิจฉัยข้างต้น ทั้ง ๆ ที่กรมส่งเสริมการเกษตรเคยจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์มาหลายครั้งย่อมมีข้อมูลของผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ หากต้องการข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มเติมย่อมสามารถขอจากกรมวิชาการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานมีหน้าที่รับแจ้งสถานที่ผลิตจากผู้ผลิตตามพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตามฟ้องได้มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒

มีปัญหาต้องวินิจฉัยต่อไปว่า จำเลยทั้งสองรัฐหรือมีพฤติการณ์ปรากฏชัดแจ้งว่าควรรู้ว่าการเสนอราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตามฟ้อง มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือไม่ ข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ระหว่างที่กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ นายวิชัย ชัยจิตตวิมลกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานี มีหนังสือถึงจำเลยที่ ๑ ผ่าน นายเจริญ จรรย์โกมล ประธานคณะกรรมการกำกับดูแลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า การประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางทุจริต จำเลยที่ ๑ สั่งการให้ นายเจริญ ดำเนินการตรวจสอบและมีการจัดประชุม โดยมีการประชุมในวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๔๕ ในที่ประชุมอภิปรายเกี่ยวกับเงื่อนไขในการประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์หลายประการ เช่น ราคาที่มีผู้เสนอราคาสูงกว่าความเป็นจริงมากทำให้สงสัยว่าจะมีการสมยอมราคา การรวมจัดซื้อปริมาณมากที่ส่วนกลาง ทำให้ผู้เสนอราคารวมค่าใช้จ่ายในการขนส่ง และต้องมีเงินประกันสูง ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมเสนอราคาน้อยราย ทำให้รัฐได้สินค้าในราคาสูงเกินจริง

ที่ประชุมไม่ได้ลงมติ แต่ได้ตั้งข้อสังเกตหลายประการที่สอดคล้องกับข้อร้องเรียนของ นายวิชัย แต่หลังจากการประชุม นายเจริญ กลับไม่ได้มีการรายงานผลการประชุมให้จำเลยที่ ๑ ทราบและไม่ได้มีการพูดคุยกับจำเลยที่ ๑ ถือว่าเป็นเรื่องผิดปกติวิสัยของรัฐมนตรีผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลที่มีการกล่าวหาว่ามีการทุจริตในการจัดซื้อซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่ร้ายแรงอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่งบประมาณของกรมส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรผู้ประสบภัย พุทธิการณ์ของจำเลยที่ ๑ ที่ละเลยการตรวจสอบการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์นับเป็นข้อพิรุณ

ข้อเท็จจริงยังได้ความอีกว่า ในวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๕ คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น ในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สมาชิกแทนราษฎร ได้เรียกอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรไปชี้แจงเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ในที่ประชุมมีการอภิปรายและซักถามข้อผิดปกติเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ในที่สุดที่ประชุมขอให้กรมส่งเสริมการเกษตรส่งเอกสารเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณา ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ กรมส่งเสริมการเกษตรได้ส่งเอกสารไปให้ตามที่ร้องขอ ในวันเดียวกันนั้นเองประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สมาชิกแทนราษฎร มีหนังสือด่วนที่สุดถึงจำเลยที่ ๑ ผ่านจำเลยที่ ๒ ขอให้เร่งรับการทำสัญญาซื้อปุ๋ยอินทรีย์ เนื่องจากคณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบพิจารณาแล้วน่าจะเชื่อว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์มีข้อพิรุณและไม่เหมาะสมหลายประการ จำเลยที่ ๑ เพียงแต่สั่งให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรส่งมอบข้อมูลที่เคยมอบให้แก่คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นมาให้จำเลยที่ ๑ ประกอบการพิจารณาและเรียกอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเข้าชี้แจงต่อจำเลยที่ ๑ เท่านั้น แล้วให้จำเลยที่ ๒ ส่งข้อมูลเดิมที่กรมส่งเสริมการเกษตรเคยมอบให้แก่คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นไปให้คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อันใดในการตรวจสอบ ทั้งที่ในขณะนั้นปรากฏข่าวและมีการร้องเรียนต่อกรรมการหลายคณะว่ามีพฤติการณ์ทุจริตในการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ แต่จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียกเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการจัดซื้อจัดจ้างซึ่งถือว่าเป็นผู้ถูกร้องเรียนมาชี้แจงเท่านั้น แทนที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการคนกลางมาทำการตรวจสอบเพื่อให้ได้ความกระจ่างชัด ต่อมาเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๕ กรมส่งเสริมการเกษตร ทำบันทึกข้อความสรุปผลการประกวดราคาว่าคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาเห็นว่าชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

มีคุณสมบัติถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดเพียงรายเดียว เห็นควรรับราคาในการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ จำนวน ๑๓๑,๕๖๗,๑๖๐ กิโลกรัม เป็นเงิน ๓๖๗,๐๗๒,๓๗๖.๔๐ บาท ขอให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอจำเลยที่ ๑ เพื่ออนุมัติรับราคา ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๕ ถึงจำเลยที่ ๑ ผ่านจำเลยที่ ๒ ว่าเนื่องจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบมีหนังสือด่วนที่สุด ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สั่งการให้กรมส่งเสริมการเกษตรระงับการทำสัญญาแล้ว แจ้งผลให้ทราบ ดังนั้นเห็นควรให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ เพิกถอนความเห็น หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่แสดงว่าพอใจคำชี้แจงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามหนังสือ ที่ กษ ๐๑๐๐/๖๐๐๙ ลงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๕ ก่อน เมื่อได้ดำเนินการแล้ว จึงเห็นควรพิจารณาอนุมัติรับราคาการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ตามที่กรมส่งเสริมการเกษตรเสนอต่อไป ในวันรุ่งขึ้น จำเลยที่ ๒ ให้เจ้าหน้าที่ประสานงานไปยังสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น และสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งโทรสารหนังสือของ นายสุพล พองาม ประธานอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น เลขที่ ๓๔๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ ถึงจำเลยที่ ๑ ว่า บัดนี้ คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น ได้รับหนังสือด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๑๐๐/๖๐๐๙ ลงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๕ ที่ส่งรายละเอียด และชี้แจงข้อเท็จจริงว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตรในครั้งนี้เป็นไปตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ในวันเดียวกับที่ได้รับโทรสาร จำเลยที่ ๒ เกษียณส่งในบันทึกข้อความของปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ถึงจำเลยที่ ๑ ว่า บัดนี้ คณะอนุกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ ๔๓๔/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๕ รับทราบการดำเนินการจัดหาปุ๋ยดังกล่าวว่าเป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้ว จึงเห็นควรรับราคา จำเลยที่ ๑ ลงนามเห็นชอบและอนุมัติรับราคาในวันเดียวกัน พฤติการณ์ดังกล่าวเห็นได้ว่า จำเลยทั้งสองบิดเบือนข้อเท็จจริง และเร่งรีบในการอนุมัติรับราคาการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ ทั้งที่หนังสือของประธานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น เพียงแต่แจ้งว่า ได้รับหนังสือลงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๕ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไว้แล้วเท่านั้น คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นยังมิได้พิจารณารายละเอียดในหนังสือของกระทรวงเกษตร

และสหกรณ์และพอใจคำชี้แจงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามที่ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอความเห็นแต่อย่างใด ส่วนที่จำเลยทั้งสองเบิกความทำนองว่า หนังสือของคณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นไม่ได้แจ้งว่ายังติดใจในคำชี้แจงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำให้เข้าใจว่าคณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นไม่ได้ติดใจแล้วนั้น เห็นว่า ข้อความในหนังสือของคณะอนุกรรมการมีความชัดเจนอยู่ในตัวว่าเป็นเพียงการตอบรับว่าได้รับหนังสือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แล้ว ย่อมไม่มีเหตุให้เข้าใจตามที่จำเลยทั้งสองกล่าวอ้าง หากมีข้อสงสัยประการใดจำเลยทั้งสองก็สามารถสอบถามกลับไปยัง นายสุพล ผู้ออกหนังสือได้ในฐานะที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองเดียวกัน ข้ออ้างของจำเลยทั้งสองฟังไม่ขึ้น

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๕ นายสุพล พองงาม ประธานอนุกรรมการพิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ ๔๕๔/๒๕๕๕ ถึงจำเลยที่ ๑ ว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวจะไม่มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ประกอบกับสื่อมวลชนลงข่าวเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าว จึงขอให้กรมส่งเสริมการเกษตรระงับการลงนามทำสัญญาไว้ก่อนเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรของรัฐ พร้อมกับแนบรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงและข้อสังเกตของโครงการดังกล่าวเพื่อดำเนินการต่อไป โดยสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับ เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๕ แต่จำเลยที่ ๑ ลงนามรับทราบ เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ อันเป็นเวลาหลังจากกรมส่งเสริมการเกษตรทำสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์กับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด แล้ว เห็นว่า พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงโดยแจ้งชัดว่าจำเลยทั้งสองประวิงเวลาให้ล่าช้าจนกรมส่งเสริมการเกษตรลงนามในสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์แล้วจึงมาลงนามรับทราบ เนื่องจากหนังสือของประธานอนุกรรมการเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๕ เป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่าคณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นยังติดใจในคำชี้แจงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมีความเห็นว่าการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้มีการทุจริต และจำเลยทั้งสองก็ไม่ได้ดำเนินการอย่างใดเพื่อให้มีการยกเลิกสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าว ส่วนที่จำเลยที่ ๑ อ้างว่าจำเลยที่ ๑ ไม่ทราบว่ามีหนังสือของเลขาธิการรัฐมนตรีได้รับหนังสือของประธานอนุกรรมการเมื่อใด แต่คณะกรรมาธิการของจำเลยที่ ๒ ได้เสนอให้จำเลยที่ ๑ ลงนามรับทราบเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ ทั้งจำเลยที่ ๑ ก็ไม่ทราบกำหนดวันทำสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์ระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตร

กับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เนื่องจากเป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้กำหนดวันทำสัญญา และข้อที่จำเลยที่ ๒ อ้างว่า เมื่อวันที่ ๑๘ และ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๕ จำเลยที่ ๒ ไม่ได้เข้าทำงาน ณ สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกตรวจเยี่ยมประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระแก้วนั้น โจทก์นำ นางสาวยุวดี แก้วผ่องศรี เข้าไต่สวนประกอบเอกสารสมุดรับ-ส่งหนังสือของสำนักงานเลขานุการรัฐมนตรีตามเอกสารหมาย จ.๕๓ ได้ความว่า ในวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๕ มีหนังสือส่งมาถึงสำนักงานเลขานุการรัฐมนตรีอย่างน้อยจำนวน ๙ ฉบับ และในวันเดียวกันกับที่หนังสือส่งมาถึง จำเลยที่ ๑ ได้ลงนามในหนังสือส่งถึงปลัดกระทรวงมหาดไทย ๑ ฉบับ และลงนามรับทราบ ๑ ฉบับ และในวันรุ่งขึ้น จำเลยที่ ๑ ยังลงนามรับหนังสือ ๑ ฉบับ แสดงให้เห็นว่าในวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นวันที่หนังสือของประธานอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นส่งมาถึงสำนักเลขานุการรัฐมนตรีนั้น จำเลยที่ ๑ อยู่ปฏิบัติหน้าที่ ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับหนังสือของประธานอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นตั้งแต่วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๕ แต่ประวิงเวลา ไม่ยอมลงนามรับทราบรองจนกระทั่งกรมส่งเสริมการเกษตรลงนามในสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์กับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด แล้วจึงมาลงนามรับทราบเพื่อหลีกเลี่ยงการสั่งระงับการทำสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์ ข้ออ้างของจำเลยทั้งสองจึงฟังไม่ขึ้น

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้ความเกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตรตั้งแต่การเสนอของบกลางเพื่อดำเนินการเป็นต้นมาว่า การเสนอราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังที่ได้วินิจฉัยแล้ว ประกอบกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของจำเลยทั้งสองที่ได้ความในชั้นตอนพิจารณาอนุมัติรับราคาการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าว ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ ซึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ในการพิจารณาและอนุมัติการเสนอราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร รู้ว่าการเสนอราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ละเว้นไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิกการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าว ส่วนจำเลยที่ ๒ แม้จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นเลขานุการรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ มาตรา ๓ (๑) ให้สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่รวบรวมข้อมูล พิจารณา วิเคราะห์ และกลั่นกรองเรื่องเพื่อเสนอรัฐมนตรี รวมทั้งเสนอความเห็นประกอบการวินิจฉัยสั่งการของรัฐมนตรี แต่ก็เป็นหน้าที่ทั่วไป แต่เมื่อจำเลยที่ ๒ ไม่ได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหรือหน้าที่เกี่ยวกับการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ในครั้งนี้ จึงไม่อาจถือว่าจำเลยที่ ๒ เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ผู้มีอำนาจหรือหน้าที่ในการอนุมัติ การพิจารณา หรือการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเสนอราคา ในครั้งนี้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ จำเลยที่ ๒ ย่อมขาดคุณสมบัติในฐานะเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดตามมาตราดังกล่าว แต่เป็นความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖ องค์คณะผู้พิพากษา จึงมีมติด้วยเสียงข้างมากกว่า จำเลยที่ ๑ มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ ส่วนจำเลยที่ ๒ มีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการสุดท้ายว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ หรือไม่ เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร มีการกำหนดเงื่อนไขในการประกวดราคาที่ไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น กำหนดให้ผู้เสนอราคาต้องมีสต็อกปุ๋ยอินทรีย์จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวนที่จะจัดซื้อซึ่งมีปริมาณมาก การจัดซื้อปริมาณมากที่ส่วนกลางต้องมีเงินประกันสูง การกำหนดให้ผู้เสนอราคาต้องมีผลงานจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐภายใต้สัญญาเดียวในวงเงินจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท อันมีลักษณะเป็นการกีดกันผู้เสนอราคารายย่อยและเอื้ออำนวยแก่ผู้เข้าทำการเสนอราคาที่มีความสามารถในการรวบรวมปุ๋ยอินทรีย์และมีเงินทุนในการดำเนินกิจการสูง ส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมเสนอราคาน้อยรายจากผู้สนใจเข้าซื้อเอกสารประกวดราคาจำนวน ๒๔ ราย มีคุณสมบัติตามประกาศประกวดราคาจำนวนเพียง ๕ ราย และมีผู้ยื่นซองเสนอราคาจำนวนเพียง ๓ ราย โดยเสนอราคาใกล้เคียงกันมีลักษณะของการสมยอมราคาหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม และผลการประกวดราคาก็ปรากฏว่ามีชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้เสนอราคา

ที่มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์เพียงรายเดียว โดยเงื่อนไขที่กำหนดในการประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์อันเป็นเหตุให้ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้ชนะการประกวดราคาเพียงรายเดียว และปรากฏว่ามีการร้องเรียนและทักท้วงจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นมีความเห็นว่า การจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวน่าเชื่อว่ามีข้อพิรุณและความไม่เหมาะสมหลายประการขอให้ระงับการทำสัญญาซื้อปุ๋ยอินทรีย์ จำเลยที่ ๑ ไม่ทำการตรวจสอบอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขข้อพิรุณ แต่กลับมีพฤติการณ์ไปในทางอำนวยให้เกิดผลต่อการทำสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์ครั้งนี้ได้วินิจฉัยข้างต้นแล้ว พยานหลักฐานในคดีนี้จึงมีน้ำหนักและเหตุผลให้รับฟังได้ว่าการที่จำเลยทั้งสองกระทำความผิดดังวินิจฉัยมาแล้ว โดยมีมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมเพื่อเอื้ออำนวยแก่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ผู้เข้าทำการเสนอราคาให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์กับกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ นอกจากนี้การกระทำของจำเลยทั้งสองในบทความผิดทั้งสองกรณีดังได้วินิจฉัยมาแล้ว ยังเป็นความผิดฐานร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่กรมส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรผู้ประสบภัย ทั้งเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ อีกด้วย ส่วนข้อต่อสู้ของจำเลยที่ ๑ ว่า ไม่เคยใช้ตำแหน่งทางการเมืองในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือหรือเอื้อประโยชน์แก่ผู้เสนอราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ไม่เคยรู้จักผู้บริหารของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใด ๆ กับการเสนอราคา และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้ชนะการเสนอราคาและทำสัญญาซื้อขายปุ๋ยอินทรีย์เนื่องจากมีคุณสมบัติตามประกาศประกวดราคาของกรมส่งเสริมการเกษตร และข้อต่อสู้ของจำเลยที่ ๒ ว่า ไม่มีส่วนในการกำหนดเงื่อนไขการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร และการกำหนดคุณสมบัติในขณะประกวดราคาจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ดังกล่าวไม่สามารถจะทราบได้ว่าจะมีผู้ที่มีคุณสมบัติที่รายนั้นจึงฟังไม่ขึ้น องค์กรคณะผู้พิพากษาจึงมีมติด้วยเสียงข้างมากกว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ และร่วมกันกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗

พิพากษาว่า จำเลยที่ ๑ มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๒ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ประกอบมาตรา ๘๓ จำเลยที่ ๒ มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๐ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ประกอบมาตรา ๘๓ เป็นการกระทำความผิดเดียว เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุด ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา ๙๐ ให้จำคุกจำเลยทั้งสองคนละ ๖ ปี.

นายปริญญา ตีผดุง

นางทัศนีย์ จันส์ญชัย ธรรมเกณฑ์

นายไสลเกษ วัฒนพันธุ์

นายโสภณ โรจน์อนนท์

นายวิชัย เอื้ออังกณากุล

นายพรเทพ อัมพรกิ่งแก้ว

นายชำนาญ รวีวรรณพงษ์

นายชัยยุทธ ศรีจำนงค์

นางนวลน้อย ผลทวี